

พฤติกรรมการป้องกันตนเองจากอันตรายในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช
ของเกษตรกรในเขตตำบลแหลมกลัด อำเภอเมือง จังหวัดตราด

**PREVENTIVE BEHAVIORS FROM HAZARD IN USING CHEMICAL
PESTICIDES AMONG FARMERS IN LAEMKHLAD SUBDISTRICT,
MUANG DISTRICT, TRAT PROVINCE**

สายน้าผึ้ง บุญวาที

งานนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศาสตรมหาบัณฑิต

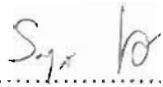
คณะศาสตรสาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

ตุลาคม 2553

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยบูรพา

อาจารย์ที่ปรึกษางานนิพนธ์และคณะกรรมการสอบงานนิพนธ์ ได้พิจารณางานนิพนธ์
ของ สายน้ำผึ้ง บุญวาที ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
สาขารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต ของคณะสาขารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพาได้

อาจารย์ที่ปรึกษางานนิพนธ์

..... อาจารย์ที่ปรึกษา

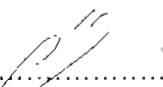
(อาจารย์ ดร. รงฤดี โชติกาวิรินทร์)

คณะกรรมการสอบงานนิพนธ์

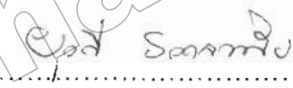
..... ประธานกรรมการ

(อาจารย์ ดร. รงฤดี โชติกาวิรินทร์)

..... กรรมการ

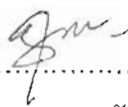
(อาจารย์ ดร.วันดี ไตรรักษา)

..... กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ยุธดี รอดจากกุล)

คณะสาขารณสุขศาสตร์ อนุมัติให้รับงานนิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม
หลักสูตรสาขารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต ของคณะสาขารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

..... คณบดีคณะสาขารณสุขศาสตร์

(รองศาสตราจารย์ ดร. วสุธร ตันวัฒนกุล)

วันที่...1...เดือน...ตุลาคม...พ.ศ. 2553

ประกาศคุณูปการ

การศึกษาครั้งนี้สำเร็จลงด้วยความกรุณาจาก ดร.รจฤดี โชติกาวิรินทร์ อาจารย์ที่ปรึกษาหลักที่กรุณาให้คำปรึกษาแนะนำแนวทางที่ถูกต้อง ตลอดจนแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความละเอียดถี่ถ้วนและเอาใจใส่ด้วยดีเสมอมา ขอขอบพระคุณ ดร.วันดี ไตรรักษา ผศ.ดร.ยวดี รอดจากภัย อาจารย์ที่ปรึกษาร่วมและ ศ. บุญธรรม กิจปริดาบริสุทธิ ที่กรุณาให้ความรู้ให้คำแนะนำในการแก้ไขรายงาน ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งเป็นอย่างยิ่ง จึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณ ผศ.ดร ปวีณา มีประดิษฐ์ อาจารย์ประจำภาควิชาวิทยาศาสตร์อุตสาหกรรมและความปลอดภัย และผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ให้ความอนุเคราะห์ในการตรวจสอบรวมทั้งให้คำแนะนำแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยให้มีคุณภาพ ขอขอบพระคุณ นางวันพร เงามาม ที่ได้ให้ความรู้ในการแปลผลข้อมูล ขอขอบพระคุณ นางสาวอานัญญา ภูษณะภิบาลคุปต์ และนางพรทิพย์ เกตุภูเขียว เจ้าหน้าที่สถานีอนามัยบ้านท่าเสา นางอุษา จารเวก เจ้าหน้าที่สถานีอนามัยบ้านแหลมกลัด ที่ช่วยอำนวยความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อสมศักดิ์ คุณแม่อรุณ บุญวาที และนายบุญถึง รุดโท สมาชิกในครอบครัวทุก ๆ คน ที่ให้กำลังใจ และสนับสนุนผู้วิจัยเสมอมา

คุณค่าและประโยชน์ของงานวิจัยฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นกตัญญูตเวทิตาแด่ บพการี บุรพาจารย์ และผู้มีพระคุณทุกท่านทั้งในอดีตและปัจจุบัน ที่ทำให้ข้าพเจ้าเป็นผู้มีการศึกษา และประสบความสำเร็จมาจนตราบนานเท่านานนี้

สายน้ำผึ้ง บุญวาที

ตุลาคม 2553

52920614 : ส.ม. (สาธารณสุขศาสตร์)

คำสำคัญ : พฤติกรรมการป้องกันตนเองจากอันตรายในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช/

สารเคมีกำจัดศัตรูพืช/ เกษตรกร

สายนํ้าผึ้ง บุญวาที : พฤติกรรมการป้องกันตนเองจากอันตรายในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรในเขตตำบลแหลมกลัด อำเภอมือง จังหวัดตราด (PREVENTIVE BEHAVIORS FROM HAZARD IN USING CHEMICAL PESTICIDES AMONG FARMERS IN LAEMKHLAD SUBDISTRICT, MUANG DISTRICT, TRAT PROVINCE)

อาจารย์ที่ปรึกษางานนิพนธ์ : รจฤดี โชติกาวิรินทร์ Ph.D., 94 หน้า, ปี พ.ศ. 2553

การศึกษาพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากอันตรายในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรในเขตตำบลแหลมกลัด อำเภอมือง จังหวัดตราด เป็นการศึกษาเชิงสำรวจแบบภาคตัดขวาง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยระหว่าง เพศ อายุ การศึกษา รายได้ ของครอบครัว ความรู้ ทักษะคิด ทักษะการใช้อุปกรณ์ป้องกันตนเองจากอันตรายในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช การเคยได้รับข้อมูลข่าวสาร การเคยได้รับการอบรมกับพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากอันตรายในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกร ทำการรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม จำนวน 225 คน นำมาวิเคราะห์โดยใช้สถิติพรรณนาและทดสอบความสัมพันธ์ด้วยสถิติไคสแควร์ ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95

ผลการศึกษาพบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 53.3) และ มีอายุอยู่ระหว่าง 31 - 60 ปี (ร้อยละ 78.2) การศึกษาส่วนใหญ่เรียนจบชั้นระดับประถมศึกษา (ร้อยละ 61.3) รายได้ของครอบครัวน้อยกว่า 5,000 บาท / เดือน ร้อยละ 45.8 ส่วนใหญ่เคยได้รับการอบรม (ร้อยละ 64.4) และเคยได้รับข้อมูลข่าวสาร (ร้อยละ 84.4) เกี่ยวกับการป้องกันตนเองจากอันตรายในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช ด้านความรู้ (ร้อยละ 84.4) ทักษะคิด (ร้อยละ 79.6) และพฤติกรรมของเกษตรกร (ร้อยละ 70.7) เกี่ยวกับการป้องกันตนเองจากอันตรายในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช อยู่ในระดับดี ในขณะที่ทักษะการใช้อุปกรณ์ป้องกันตนเองจากอันตรายในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช (ร้อยละ 50.2) อยู่ในระดับปานกลาง และพบว่าความรู้และทักษะคิดมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากอันตรายในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$)

52920614 : M.P.H. (PUBLIC HEALTH)

KEYWORDS: PREVENTIVE BEHAVIORS /HAZARD / USING CHEMICAL

PESTICIDES /CHEMICAL PESTICIDE/FARMER

SAINAMPHUNG BOONWATHEE : PREVENTIVE BEHAVIORS FROM
HAZARD IN USING CHEMICAL PESTICIDES AMONG FARMERS IN LAEMKHLAD
SUBDISTRICT, MUANG DISTRICT, TRAT PROVINCE

ADVISOR: ROTRUEDEE CHOTIGAWIN, PH.D., 94 P. 2010.

This is study about compliance with preventive behaviors to limit hazard in using chemical pesticides among farmers in Laemkhlad Subdistrict, Muang District, Trat Province. This cross-sectional descriptive study aimed to study the relationship between factors of sex, age, education, family income, knowledge, attitude and correlations with skills using personal protection equipment from pesticide, receiving relevant information, receiving training in preventive behaviors from hazard in using chemical pesticides among farmers. The data were collection by questionnaires of 225 persons. They were analyzed by using descriptive statistic and the Chi-square test at confident interval level of 95%.

The results indicated that the majority of farmers were female (53.3%) and aged between 31-60 years (78.2%). Most of them studied in primary education (61.3%). Family income was less than 5,000 bath/month for 45.8% of farmers. The majority of farmer had receiving the training (64.4%) and receiving the information (84.4%). There was a good level of knowledge for 75.1 %, good attitudes for 79.6% and good behaviors to prevent hazard in using chemical pesticides for 70.7%. While skills with personal protection equipment in using chemical pesticides were at moderate level for 50.2% of the sample. In addition, there were associations between knowledge and attitude with preventive behaviors from hazard in using chemical pesticides among farmers ($p<0.05$).

สารบัญ

	หน้า
ประกาศนุญการ.....	ก
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
สารบัญ	ฉ
สารบัญตาราง	ช
สารบัญภาพ	ญ
บทที่	
1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการศึกษา	3
สมมติฐานของการศึกษา	3
กรอบแนวคิดในการศึกษา.....	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา.....	5
ขอบเขตของการศึกษา.....	5
ข้อจำกัดของการศึกษา.....	5
นิยามศัพท์เฉพาะ	6
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	7
ทฤษฎีความรู้เกี่ยวกับสารเคมีกำจัดศัตรูพืชและการป้องกันตนเองจากอันตรายในการใช้	
สารเคมีกำจัดศัตรูพืช	7
ทัศนคติเกี่ยวกับการป้องกันตนเองจากอันตรายในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช	13
ทักษะการใช้อุปกรณ์ป้องกันตนเองจากอันตรายในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช	16
แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากอันตรายในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช	18
ผลกระทบต่อสุขภาพจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช.....	19
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	25
3 วิธีดำเนินการศึกษา	30
รูปแบบการศึกษา.....	30
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	30

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล	33
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	35
การวิเคราะห์ข้อมูล	36
การพิทักษ์สิทธิ์ตัวอย่าง	36
4 ผลการศึกษา	37
ข้อมูลทั่วไปของประชากร	38
ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันตนเองจากอันตรายในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของ เกษตรกร	42
ทัศนคติเกี่ยวกับการป้องกันตนเองจากอันตรายในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช.....	44
ทักษะการใช้อุปกรณ์ป้องกันตนเองจากอันตรายในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช	50
พฤติกรรมการป้องกันตนเองจากอันตรายในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช.....	51
ความสัมพันธ์ของปัจจัยต่าง ๆ กับพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากอันตรายในการใช้ สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกร.....	56
5 สรุป อภิปรายและข้อเสนอแนะ.....	64
สรุปผลการศึกษา.....	65
อภิปรายผลการศึกษา.....	67
ข้อเสนอแนะ.....	73
บรรณานุกรม	75
ภาคผนวก	78
ประวัติผู้ศึกษา.....	94

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1	การแบ่งกลุ่มของสารเคมีตามสูตร โครงสร้างและกลไกการออกฤทธิ์..... 23
2	จำนวนกลุ่มตัวอย่างในแต่ละหมู่บ้าน 33
3	จำนวนและร้อยละของเกษตรกรที่ใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชจำแนกตามเพศ อายุ 39
4	จำนวนและร้อยละของเกษตรกรที่ใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช จำแนกตามการศึกษาและรายได้ของครอบครัว และการเคยได้รับการอบรมเกี่ยวกับการป้องกันตนเองจากอันตรายในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช..... 40
5	จำนวนและร้อยละของเกษตรกรที่ใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช จำแนกตามการเคยได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการป้องกันตนเองจากอันตรายในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช 41
6	จำนวนร้อยละของความรู้เกี่ยวกับการป้องกันตนเองจากอันตรายในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกร 42
7	จำนวนร้อยละของเกษตรกรจำแนกตามระดับความรู้เกี่ยวกับการป้องกันตนเองจากอันตรายในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช..... 44
8	จำนวนร้อยละของทัศนคติเกี่ยวกับการป้องกันตนเองจากอันตรายในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกร 46
9	จำนวนร้อยละของเกษตรกรจำแนกตามทัศนคติเกี่ยวกับการป้องกันตนเองจากอันตรายในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกร 49
10	จำนวนร้อยละของทักษะการใช้อุปกรณ์ป้องกันตนเองจากอันตรายในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรจำแนกรายข้อ 50
11	จำนวนร้อยละของเกษตรกรจำแนกตามทักษะการใช้อุปกรณ์ป้องกันตนเองจากอันตรายในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกร 51
12	จำนวนร้อยละของพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากอันตรายในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกร 52
13	จำนวนร้อยละของเกษตรกรจำแนกตามพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากอันตรายในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกร 56
14	ความสัมพันธ์ระหว่างเพศกับพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากอันตรายในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกร 57

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
15 ความสัมพันธ์ระหว่างอายุกับพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากอันตรายในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกร	57
16 ความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษากับพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากอันตรายในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกร	58
17 ความสัมพันธ์ระหว่างรายได้ของครอบครัวกับพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากอันตรายในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกร	59
18 ความสัมพันธ์ระหว่างการเคยได้รับการอบรมกับพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากอันตรายในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกร	60
19 ความสัมพันธ์ระหว่างการได้รับข้อมูลข่าวสารกับพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากอันตรายในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกร	61
20 ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้กับพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากอันตรายในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกร	61
21 ความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติกับพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากอันตรายในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกร	62
22 ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะกับพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากอันตรายในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกร	63

สารบัญภาพ

ภาพที่

หน้า

1	กรอบแนวคิดในการศึกษา.....	4
---	---------------------------	---

มหาวิทยาลัยบูรพา
Burapha University